

ДЕЯКІ МОМЕНТИ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА ГЕНЕТИКІВ І СЕЛЕКЦІОНЕРІВ ІМ. М.І. ВАВИЛОВА (З НАГОДИ 50-РІЧЧЯ ВІД ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ)

2–3 березня 1967 р. у Києві, у Великій конференц-залі АН УРСР, відбувся Установчий з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів. Першим пунктом постанови цього з'їзду було: «Заснувати Українське товариство генетиків і селекціонерів» [1, 2]. З того дня минуло 50 років, відбулося багато важливих і навіть ключових подій в історії Товариства.

Всеукраїнська громадська організація «Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова» (таку офіційну назву має Товариство тепер) готується відзначити 50-річчя від часу свого заснування. Саме з цією метою 2–6 жовтня 2017 р. у м. Умань Черкаської обл. відбудеться свято українських генетиків, селекціонерів, біотехнологів, усіх біологів України – X з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів (УТГіС), а також асоційована із з'їздом XII Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів», присвячені 50-річчю від часу заснування УТГіС та 130-річчю від дня народження М. І. Вавилова. З'їзд буде проведено на базі Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України та Уманського національного університету садівництва.

X з'їзд УТГіС – це вже третій великий всеукраїнський і міжнародний науковий захід, що проводиться Товариством в Умані. Попередні – це V з'їзд УТГіС, що відбувся 17–20 червня 1986 р., та IX Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів», що відбулася 22–26 вересня 2014 р. Вибір міста Умані як місця проведення наукового свята зумовлений перш за все тим, що Умань є одним із відомих центрів вищої освіти, академічної і аграрної науки в Україні – тут знаходяться Національний університет садівництва, Державний педагогічний університет ім. Павла Тичини, агротехнічний, медичний та ін. коледжі, низка філіалів різних університетів, а також відомий на весь світ Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, Уманська дослідно-селекційна станція НААН України та ін. Слід особливо підкреслити, що саме в Умані знаходиться і працює одне з найа-

ктивніших відділень УТГіС – Черкаське відділення. Тут протягом тривалого часу щороку під егідою Черкаського відділення УТГіС на базі Національного університету садівництва та Національного дендропарку «Софіївка» проводяться міжнародні наукові конференції з актуальних питань селекції, генетики, викладання цих наук, питань акліматизації та інтродукції рослин тощо. Саме в Умані сформувалися і активно працюють наукові біологічні і аграрні школи професорів І. С. Косенка, І. П. Чучмія, Ф. М. Парія, А. О. Яценка, А. І. Опалка та ін. Важливо, що представники цих шкіл є в складі Міжнародного наукового й організаційного комітетів з'їзду і конференції, братимуть участь у їх роботі, планують виступити як з пленарними, так і з секційними та стендовими доповідями. Користуюся нагодою, щоб подякувати керівництву та співробітникам університету та дендропарку «Софіївка» за надану можливість провести з'їзд та за допомогу в його організації.

Завданням X з'їзду УТГіС і асоційованої з ним наукової конференції, а також збірника наукових праць за її матеріалами «Фактори експериментальної еволюції організмів» є висвітлення теорії, стану і проблем, методів і результатів досліджень у галузі сучасних напрямів генетики, селекції, молекулярної біології та біотехнології, а також історії та впливу цих наук на розвиток суміжних напрямів біології, медичних і сільськогосподарських наук. На з'їзді заплановано особливу увагу приділити таким напрямам, як еволюція геномів у природі та експерименті; загальна та популяційна генетика; молекулярна генетика та геноміка; прикладна генетика і селекція; генетика та селекція рослин, тварин і мікроорганізмів; генетика людини та медична генетика; аналіз та оцінка генетичних ресурсів; молекулярні та клітинні біотехнології; екогенетика; біоінформатика та комп'ютерна біологія; історія біології та еволюційної теорії; питання викладання генетики, селекції та еволюційної теорії.

X з'їзд присвячено 50-річчю від часу заснування УТГіС ім. М. І. Вавилова та 130-річчю від дня народження М. І. Вавилова. Про М. І.

. Вавилова всім все відомо, його науковий доробок вивчають навіть у середній школі. Нагадаю, що Микола Іванович Вавилов – це всесвітньо відомий учений-генетик, ботанік, академік АН СРСР і АН УРСР, найбільше відомий роботами з ідентифікації центрів походження культурних рослин. Вивчав і удосконалював сорти пшениці, зернових та інших хлібних культур. Зробив важливий внесок у започаткування і розвиток генетики і генетичних основ селекції в Україні [3–5].

Іншою важливою датою, що їй присвячено Х з'їзд, є 50-річчя від часу заснування УТГіС. Коротко зупинюся на основних моментах історії Товариства на прикладі переважно хроніки його попередніх з'їздів. Основні імена і цифри у хронології з'їздів УТГіС наведено також у таблиці.

Засновниками Українського товариства генетиків і селекціонерів були члени-кореспонденти АН УРСР В. П. Зосимович і І. М. Поляков та професор П. К. Шкварніков. Установчий з'їзд товариства відбувся 2–3 березня 1967 р. у Києві, у Великій конференц-залі АН УРСР. У роботі з'їзду взяли участь понад 300 осіб, серед них 240 делегатів від 109 науково-дослідних організацій, вищих навчальних закладів і селекційно-дослідних станцій республіки. З'їзд відкрив голова оргкомітету, завідувач Сектору генетики АН УРСР проф. П. К. Шкварніков. Із вступним словом і привітанням до делегатів з'їзду звернувся віцепрезидент АН УРСР академік АН УРСР В. С. Гутиря.

Із пленарними науковими доповідями на з'їзді виступили акад. ВАСГНІЛ Б. П. Соколов (Дніпропетровськ), проф. С. М. Гершензон (Київ), член-кореспондент АН УРСР І. М. Поляков (Харків), член-кореспондент АН УРСР В. П. Зосимович (Київ), проф. М. М. Колесник (Київ). Низка вчених виступили у дебатах і обговореннях доповідей (І. Х. Шиденко, П. А. Храновський, В. Н. Шевченко, В. М. Пильнев та ін.). Делегатами з'їзду було прийнято статут Товариства і таємним голосуванням обрано Раду УТГіС, а також ревізійну комісію. На засіданні Ради було обрано Президію та президента УТГіС. Президентом обрано П. К. Шкварнікова, віцепрезидентами – С. М. Гершензона, Ф. Г. Кириченка, Б. Г. Новікова, Б. П. Соколова, членами Президії – В. П. Зосимовича, І. А. Китаєва, М. М. Колесника, Л. Л. Коханову (секретар Президії), А. К. Лещенка, І. М. Полякова,

В. М. Ремесла, І. В. Яшовського (секретар Президії).

Установчий з'їзд прийняв таку постанову:

1. Заснувати Українське товариство генетиків і селекціонерів.

2. Затвердити склад Ради республіканського товариства у кількості 45 осіб і ревізійну комісію у складі 5 осіб.

3. Схвалити проект Статуту товариства із врахуванням висловлених зауважень.

4. Вважати основними завданнями Товариства:

а) активну участь у розвитку в УРСР усіх галузей генетики і селекції на основі подальшого розкриття об'єктивних закономірностей спадковості та мінливості живих організмів і залучення працівників науки та практики до участі у вирішенні народногосподарських завдань;

б) сприяти підвищенню кваліфікації членів Товариства, організації досліджень і реалізації результатів їхніх наукових робіт, а також установленню пріоритету радянських учених у наукових відкриттях і вирішенні найважливіших проблем генетики і селекції; сприяти популяризації і пропаганді наукових і практичних досягнень як у галузі генетики і селекції, так і в галузі історії вітчизняної і зарубіжної генетики і селекції;

в) сприяти підвищенню рівня викладання генетики і селекції у вищій і середній школі;

г) зміцнювати союз генетиків і селекціонерів.

5. Для виконання завдань, що стоять перед Товариством, вважати необхідним організувати філії (відділення) Товариства в окремих областях республіки, а також групи у великих науково-дослідних закладах і вищих навчальних закладах республіки.

6. Просити Раду товариства порушити клопотання перед відповідними організаціями про створення друкованого органу Товариства генетиків і селекціонерів.

7. Просити Президію АН УРСР прискорити організацію Інституту генетики АН УРСР.

Таким чином, на Установчому з'їзді було підсумовано результати багаторічної діяльності українських генетиків і селекціонерів і, головне, створено УТГіС і поставлено перед новоствореним Товариством цілі і завдання, які на багато років наперед визначили основні напрями його діяльності. Короткий звіт-хроніку про перебіг Установчого з'їзду і прийняті на ньому рішення

опубліковано у журналах «Генетика» і «Цитология и генетика» [1, 2].

Другий з'їзд УТГіС відбувся 7–10 червня 1971 р. в Києві, на базі Київського держуніверситету ім. Т. Г. Шевченка (КДУ). У роботі з'їзду взяли участь понад 700 учасників і гостей (із них 311 делегатів), серед яких: 6 академіків, 5 членів-кореспондентів АН СРСР і АН УРСР, 36 докторів наук, 201 кандидат наук, 115 спеціалістів без наукового ступеня. Проведено 4 пленарних і 20 секційних засідань. Із пленарними доповідями виступили академік-секретар Відділення загальної біології АН УРСР академік АН УРСР О. П. Маркевич, академік АН СРСР Н. П. Дубінін (Москва), академік АН СРСР Б. Л. Астауров (Москва, Президент «Всесоюзного общества генетиков и селекционеров им. Н. И. Вавилова»), проф. М. М. Колесник (Київ), проф. П. К. Шкварніков (Київ), проф. С. І. Аліханян (Москва), член-кореспондент АН УРСР С. М. Гершензон (Київ), акад. ВАСГНІЛ Ф. Г. Кириченко (Одеса). На секційних засіданнях і стендових сесіях повідомлено і обговорено понад 300 доповідей із генетики і селекції мікроорганізмів, рослин і тварин, із медичної генетики і генетики людини. На зібранні делегатів з'їзду до складу ради Товариства обрано 62 особи. На засіданні ради Товариства було обрано Президію у складі 17 осіб: президента (П. К. Шкварніков), 5 віце-президентів, ученого секретаря та 10 інших членів Президії. Інформацію про перебіг II з'їзду, його рішення, наукові матеріали та склад новообраного керівництва викладено у публікаціях [6, 7], а також в оглядовій статті [8].

Наступний (III-й з'їзд УТГіС) відбувся 22–25 червня 1976 р., як і попередній, у Києві на базі КДУ. У роботі з'їзду взяло участь близько 600 осіб, включаючи 178 делегатів. До початку з'їзду опубліковано тези доповідей у двох частинах (томах) загальним обсягом понад 25 друкованих аркушів, які містили близько 650 тез доповідей авторів з усього Радянського Союзу [9]. На з'їзді з пленарними доповідями виступили членкор ВАСГНІЛ М. В. Кузьменко (Південне відділення ВАСГНІЛ, Київ), академік АН СРСР Н. П. Дубінін (Інститут загальної генетики АН СРСР, Москва), канд. біол. наук В. А. Драгавцев (Інститут цитології і генетики Сибірського відділення АН СРСР, Новосибірськ), членкор ВАСГНІЛ О. О. Созінов (Всесоюзний селекційно-генетичний інститут, Одеса), проф. І. А. Захаров (Інститут ядерної фізики

АН СРСР, Ленінград), проф. Д. Ф. Петров (Біологічний інститут СВ АН СРСР, Новосибірськ), проф. П. К. Шкварніков (Інститут молекулярної біології і генетики АН УРСР, Київ), проф. М. М. Колесник (Українська сільськогосподарська академія, Київ). Працювали також 7 секцій, на яких було прочитано і обговорено 203 доповіді. На зібранні делегатів до складу Ради УТГіС було обрано 67 осіб, до президії Товариства – 11 осіб, президентом Товариства обрано О. О. Созінова, віце-президентами – Г. Д. Бердишева, Г. Х. Мацуку, Н. А. Неговського, а вечним секретарем – Н. К. Наваліхіну. Детальніше особливості перебігу III з'їзду УТГіС викладено у публікаціях [8, 10, 11].

У період між III і IV з'їздами УТГіС (1976–1981 рр.) наукове життя генетиків і селекціонерів України було дуже бурхливим. Зокрема, під егідою Товариства спільно з Інститутом молекулярної біології і генетики АН УРСР (ІМБіГ) і на його базі було започатковано та систематично проводилися Республіканські наради і школи з генетичної інженерії, які очолював віце-президент УТГіС, директор ІМБіГ Г. Х. Мацука і на які з'їжджались учені, переважно молодь, з усього СРСР. Усього за 10 років (1977–1986 рр.) було проведено сім республіканських нарад, матеріали яких публікувалися у міжвідомчому збірнику наукових праць «Молекулярная биология». Так само активно розвивалися дослідження і в галузі клітинних біотехнологій, систематично проводилися симпозіуми, наради, конференції з окресленого. Детально цю інформацію викладено у публікації [8].

21–30 серпня 1978 р. у Москві відбувся XIV Міжнародний генетичний конгрес, у якому взяли участь понад 3000 учених з усього світу. Непогано на цьому конгресі була представлена й українська наука. Одним із заступників голови Національного організаційного комітету Конгресу був В. М. Ремесло (Київська обл.), на засіданнях секцій головували (і виступили з доповідями) П. К. Шкварніков (Київ), В. Г. Шахбазов (Харків), В. І. Євсіков (Київ), А. Ф. Стельмах (Одеса). З доповідями на секціях виступили Б. П. Мацелюх (Київ), А. А. Сибірний (Львів), Т. І. Бужиевська (Київ), В. І. Кавсан (Київ), С. С. Малюта (Київ), В. А. Кунах (Київ), Т. М. Чеченева (Київ) та ін., усього 18 доповідей із різних наукових центрів України.

IV з'їзд УТГіС відбувся 19–22 травня 1981 р. в Одесі на базі Всесоюзного генетико-селекційного інституту (ВСГІ), Одеського полі-

технічного інституту і Одеського державного університету. До з'їзду видано шість томів праць, у яких представлено близько 450 невеликих статей – матеріалів, поданих на з'їзд [12]. У роботі з'їзду взяли участь 470 учасників, із них 152 делегати. На з'їзді з пленарними доповідями виступили акад. АН СРСР Н. П. Дубінін (Москва), акад. ВАСГНІЛ і АН УРСР О. О. Созінов (Москва, Київ), проф. Г. Д. Бердишев (Київ), проф. В. Г. Шахбазов (Харків), проф. П. К. Шкварніков (Київ), доктор біол. наук В. А. Драгавцев (Новосибірськ), акад. АН МРСР В. Д. Симинел (Кишинів), проф. М. М. Колесник (Київ), проф. К. П. Ганіна (Київ), проф. Л. К. Сечняк (Одеса), президент Академії наук Молдавської РСР акад. АН МРСР А. А. Жученко. Під час з'їзду працювали 13 секцій, на яких заслухано і обговорено близько 300 доповідей. На зборах делегатів до нового складу Ради УТГіС обрано 76 осіб і 5 членів ревізійної комісії. На засіданні Ради обрано Президію УТГіС у складі 27 осіб. Президентом УТГіС був обраний О. О. Созінов, віцепрезидентами – Г. Д. Бердишев, Ю. Ю. Глеба, Г. Х. Мацука, І. В. Яшовський, ученим секретарем – Н. К. Наваліхіна.

Вперше в історії Товариства на IV з'їзді УТГіС за видатні роботи у галузі генетики і селекції та за активну участь у діяльності УТГіС були обрані почесними членами 13 учених – членів Товариства (подробиці див. [8]). Детально з перебігом з'їзду і коротким викладом змісту основних доповідей можна ознайомитися в статтях-хроніках [13, 14]), а з матеріалами всіх наукових доповідей, представлених на IV з'їзд УТГіС, – у публікаціях матеріалів з'їзду [12].

V з'їзд УТГіС відбувся 17–20 червня 1986 р. в Умані (Черкаська обл.) на базі Уманського сільськогосподарського інституту (нині – Уманський національний університет садівництва). У роботі з'їзду взяли участь 383 делегати і учасники. До з'їзду вийшли друком тези доповідей у п'яти томах обсягом 40 друкованих аркушів [15]. Із пленарними доповідями на з'їзді виступили О. О. Созінов, В. В. Моргун, Г. Д. Бердишев, К. П. Ганіна, Б. П. Гурєєв, В. Г. Шахбазов, В. П. Баннікова. Працювали також дванадцять секцій, на яких було заслухано 164 доповіді і представлено понад 200 стендових повідомлень. На засіданні делегатів з'їзду обрано Раду УТГіС у складі 68 осіб і ревізійну комісію (5 осіб). Президентом УТГіС обраний В. В. Моргун, віцепрезидентами – Л. О. Живот-

ков, А. А. Корчинський, В. А. Труханов, ученим секретарем – В. Ф. Логвиненко. За видатні досягнення в галузі генетики і селекції та за активну участь у діяльності УТГіС були обрані почесними членами 11 учених – членів Товариства. Детальніше з інформацією щодо перебігу з'їзду, складом новообраних членів президії УТГіС та нагороджених можна ознайомитися в публікації [8], а з основними положеннями наукових доповідей, представлених на V з'їзд УТГіС, – у публікаціях матеріалів з'їзду [15].

У період 1986–1992 рр., тобто між V і VI з'їздами, діяльність УТГіС під керівництвом акад. АН УРСР В. В. Моргуна значно активізувалася, щороку проводилися різні наукові, науково-практичні заходи, значно посилилася робота з селекціонерами, особливо активізувалися селекціонери рослин. Загалом, за цей період Президія УТГіС із залученням обласних відділень Товариства підготувала і провела низку всесоюзних та всеукраїнських конференцій, семінарів, читань тощо з питань генетики, селекції та біотехнології. Усього наукових конференцій, присвячених різним питанням генетики і селекції, у цей період було проведено 12.

VI з'їзд УТГіС проходив 3–6 березня 1992 р. у Полтаві на базі Полтавського сільськогосподарського інституту. У роботі з'їзду взяли участь 220 делегатів і учасників. До початку з'їзду вийшли друком тези доповідей у трьох томах обсягом 32 друковані аркуші, які містили близько 500 тез [16]. Із пленарними доповідями виступили В. А. Сидоров, Б. П. Мацелюх, В. Г. Шахбазов, І. р. Баріляк, Ю. Д. Рубан, В. К. Рябчун, С. Ф. Лифенко, А. Ф. Стельмах. Працювало також 14 секцій, на яких заслухано і обговорено 275 доповідей і повідомлень. На делегатських зборах відбулися вибори Ради і ревізійної комісії УТГіС. На засіданні новообраної Ради президентом УТГіС обраний В. В. Моргун, віцепрезидентами – Л. О. Животков, А. А. Корчинський, В. А. Труханов, ученим секретарем – Т. М. Чеченева.

Після VI з'їзду діяльність УТГіС призупинилася, не збереглися в архіві навіть протоколи VI з'їзду. Впродовж 1992–1999 рр. ніяких з'їздів, конференцій чи навіть Пленумів Ради УТГіС не проводилося. І лише 8 лютого 1999 р. на конференції УТГіС, що відбулася у приміщенні Інституту фізіології рослин і генетики НАН України (Київ), було затверджено проект нового Статуту Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. Статут

було зареєстровано Міністерством юстиції України 9 червня 2000 р., свідоцтво № 1446. (Із текстом цього Статуту можна ознайомитись на сайті УТГіС (<http://www.utgis.org.ua>). 22 травня 2001 р. на засіданні президії УТГіС було прийнято рішення про проведення чергового VII з'їзду.

VII з'їзд УТГіС відбувся 4–6 червня 2002 р. у Криму в с. Піщане Бахчисарайського р-ну на базі Кримської дослідної станції тютюництва. У роботі з'їзду взяли участь 332 учасники, з них 95 делегатів. До з'їзду видано чотиритомну колективну монографію «Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть» загальним обсягом понад 220 друкованих аркушів, яка узагальнила стан світових досягнень, а також теоретичні і практичні надбання не лише українських генетиків і селекціонерів за останні перед VII з'їздом роки, а й частково досягнення вчених Росії [17].

Із пленарними доповідями на з'їзді виступили академіки УААН В. П. Буркат, С. П. Лифенко, С. П. Лісовий (Київ), проф. І. р. Баріляк, доктор с.-г. наук А. М. Авідзба. На 10 секціях було заслухано і обговорено 65 секційних і 44 стендові доповіді. На засіданні делегатів була заслухана звітна доповідь Президії УТГіС за роботу впродовж 1992–2002 рр., яку виголосила учений секретар УТГіС Т. М. Чеченєва. Після короткого обговорення доповіді було обрано Раду товариства у кількості 30 осіб та ревізійну комісію у складі 5 осіб. Рада обрала Президію УТГіС у складі 12 осіб. Президентом УТГіС обрано акад. УААН М. В. Роїка, першим віце-президентом – членкора НАН України В. А. Кунаха, віце-президентами – доктора мед. наук, проф. І. р. Баріляка, акад. УААН В. П. Бурката, членкора УААН В. Г. Михайлова, ученим секретарем – доктора біол. наук Т. М. Чеченєву. Ревізійна комісія обрала своїм головою кандидата біол. наук М. О. Корнєєву.

Слід звернути увагу на такі пункти Рішення VII з'їзду УТГіС: «2. Обласним відділенням провести перереєстрацію членів Товариства», «3. Започаткувати з 2003 р. видання наукового журналу «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів», «6. Президії товариства поновити проведення наукових конференцій щорічно між з'їздами».

Детальніше з особливостями перебігу VII з'їзду УТГіС і його рішеннями можливо ознайомитися в публікаціях [8, 18].

Новообрана Президія УТГіС почала активно відроджувати роботу Товариства, регулярно проводилися засідання, на яких оперативно вирішувалися як поточні, так і стратегічні завдання. Було проведено Державну реєстрацію журналу «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів», сформовано склад редколегії і редакційної ради журналу, з 2003 р. забезпечено його регулярне (двічі на рік) видання. У подальшому журнал було визнано ВАКом України як фахове видання у галузі біологічних і сільськогосподарських наук, це визнання систематично підтверджується дотепер. Відроджено практику проведення щорічних наукових симпозіумів, конференцій, читань та нарад.

Зокрема, у 2003 р. було започатковано щорічну Міжнародну конференцію «Фактори експериментальної еволюції організмів»; подані на цю конференцію матеріали публікуються у однойменному збірнику наукових праць, який теж визнано фаховим у галузі біологічних наук. Щорічний аналіз цих конференцій публікується у статтях у журналі «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів». Із коротким оглядом перебігу перших дев'яти конференцій і перших сімнадцяти томів збірника «Фактори експериментальної еволюції організмів» можна ознайомитися в оглядовій публікації [19], а з матеріалами наступних X і XI-ї конференцій – у статтях [20, 21]. У цілому ж за період між VII і VIII з'їздами УТГіС, тобто протягом 2003–2007 рр., Президія УТГіС із залученням обласних відділень Товариства підготувала і провела низку міжнародних та всеукраїнських конференцій, семінарів, читань тощо з питань генетики, селекції, біотехнології, теорії еволюції та ін. Із повним переліком конференцій, проведених УТГіС у 2002–2007 рр., можна ознайомитися в публікації [22].

24–28 вересня 2007 р. у місті Алушта (Крим) на базі туристично-оздоровчого комплексу «Чайка» відбувся черговий VIII з'їзд УТГіС. У роботі з'їзду взяли участь 233 учасники, у т. ч. 82 делегати. Серед учасників з'їзду були також учені з Росії, Білорусі, Азербайджану, Латвії, Великої Британії. На основі поданих на з'їзд матеріалів опубліковано двотомне видання «Досягнення і проблеми генетики, селекції та біотехнології». Збірник містить майже 300 статей, представлених дослідниками наукових центрів України, Росії, Білорусі, Латвії, Молдови, Азербайджану, Болгарії, Ірану, Швеції, Німеччини, США [23].

На відкритті з'їзду членкор НАН України С. С. Малюта прочитав лекцію «М. І. Вавилов і сучасна генетика», а канд. біол. наук В. А. Труханов зробив доповідь «Перші сторінки історії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова». Пленарні доповіді підготували: Ю. М. Сиволап, М. В. Кучук, В. А. Кунах, Я. Б. Блюм, М. В. Роїк та ін. Усього було заслухано і обговорено 12 пленарних та 61 секційну доповідь, представлено 88 стендових повідомлень. На зборах делегатів з'їзду до нового складу Ради УТГіС було обрано 41 особу, а до складу ревізійної комісії – 5 осіб. Президентом Товариства шляхом таємного голосування більшістю голосів обрано В. А. Кунаха, віце-президентами – І. р. Барилляка, М. В. Кучука, Ю. М. Сиволапа, ученим секретарем – О. В. Дубровну. Рішення з'їзду, текст звіту Президії УТГіС, хроніку з'їзду, а також персональний склад обраних керівних органів Товариства наведено в статті [22].

Коротко роботу, проведену Товариством після VIII з'їзду (у 2007–2012 рр.), описано в публікації [24]. Зараз я підкреслю лише величезну науково-організаторську діяльність, проведену Президією і керівництвом обласних організацій Товариства. Зокрема, за ці 5 років на базі установ-засновників первинних осередків Товариства проведено 98 наукових конференцій, 21 симпозіум із публікацією збірників тез і матеріалів, 147 нарад, 106 наукових семінарів, у тому числі 15 всеукраїнських семінарів із питань вивчення окремих сільськогосподарських культур та порід худоби, проведено 31 «круглий стіл». Під час проведення щорічних Міжнародних конференцій «Фактори експериментальної еволюції організмів» відбувалися пленуми Ради УТГіС, на яких підсумовувалася робота за минулий рік і ставилися завдання на рік наступний.

Підсумки цієї роботи і її аналіз проведено на IX з'їзді УТГіС, що відбувся 24–28 вересня 2012 р. у місті Алушта (Крим). У роботі з'їзду взяли участь 278 осіб, у тому числі 107 делегатів. На час проведення з'їзду Товариство нараховувало 1410 членів, серед них: 35 академіків та членів-кореспондентів НАН України, НААНУ, НАМНУ, близько 250 докторів наук, понад 600 кандидатів наук. Серед учасників з'їзду були вчені з Азербайджану, Білорусі, Великої Британії, Ізраїлю, Канади, Киргизії, Латвії, Польщі, Росії, США, Угорщини. На основі поданих на з'їзд наукових матеріалів опубліковано

чергові два томи видання «Досягнення і проблеми генетики селекції та біотехнології», Том 3 і Том 4 [25]. Це видання містить близько 300 статей, представлених дослідниками провідних наукових центрів України, Росії, Білорусі, Латвії, Молдови, Азербайджану, Швеції, Німеччини, США.

На IX з'їзді УТГіС з привітаннями виступили віце-президент ВОГиС академік РАСХН І. А. Тихонович (Санкт-Петербург) і голова Білоруського товариства генетиків і селекціонерів член-кореспондент НАН Білорусі А. В. Кільчевський (Мінськ). Із пленарними науковими доповідями виступили академік НААН України Ю. М. Сиволап (Одеса), член-кореспондент НАН Білорусі А. В. Кільчевський (Мінськ), академік РАСХН І. А. Тихонович (Санкт-Петербург), проф. Л. А. Лутова (Санкт-Петербург), проф. Р. А. Волков (Чернівці), проф. Р. Хастерок (R. Hasterok, Poland), проф. Ю. М. Константинов (Іркутськ, Росія), проф. Т. К. Терновська (Київ), академік НАН України В. Г. Радченко (Київ), членкор НАН України В. А. Кунах (Київ), проф. В. О. Федоренко (Львів), проф. Л. Л. Лукаш (Київ), проф. Л. О. Атраментова (Харків), член-кор НААН України С. Ю. Рубан (Київська обл.). Працювали також 9 секцій.

Усього на IX з'їзді УТГіС було заслухано і обговорено 14 пленарних і 54 секційних доповіді, представлено 44 стендових повідомлення. На зібранні делегатів із звітною доповіддю про роботу Товариства за період між VIII і IX з'їздами виступив президент УТГіС В. А. Кунах (з основними положеннями звіту можна ознайомитися в публікації [26]). Після обговорення доповіді було обрано Раду товариства у складі 39 осіб. На засіданні Ради президентом УТГіС було обрано В. А. Кунаха, віце-президентами – М. В. Кучука і Ю. М. Сиволапа, ученим секретарем – Н. М. Дробик. Членами Президії обрано академіка НАН України Я. Б. Блюма, академіка НАН України Г. В. Єльську, доктора біол. наук О. В. Дубровну, члена-кореспондента НААН України С. І. Ковтун, кандидата біол. наук І. А. Козерецьку, доктора біол. наук Л. Л. Лукаш, академіка НАН України В. В. Моргуна, доктора біол. наук, професора В. О. Федоренка, академіка НАН України і НААН України О. О. Созінова. Хронологію і рішення IX з'їзду УТГіС наведено у публікації [26].

У ці дні йде підготовка до проведення ювілейного (X з'їзду) і до святкування 50-річчя

від часу заснування УТГіС. На пленумі Ради товариства, що відбувся 13 вересня 2016 р. в Одесі під час проведення XI Міжнародної конференції «Фактори експериментальної еволюції» (див. [21]), прийнято рішення провести черговий X з'їзд УТГіС на початку жовтня у м. Умань на базі Національного дендропарку «Софіївка» НАН України та Уманського національного інституту садівництва.

Зараз у суспільстві помічається особлива увага до проблем біомедицини, біології, біотехнологій, загальної і молекулярної генетики, теорії еволюції органічного світу. Досягнення в цих напрямках науки, зокрема можливість швидкої і порівняно дешевої розшифровки геному і епігеному будь-якої людини чи сільськогосподарських рослин і тварин, успіхи в генній терапії, клонування вищих ссавців, використання у медицині стовбурових клітин та вирощування на їх основі тканин та окремих органів, створення і застосування у виробництві трансгенних, генетично змінених на основі редагування геному рослин і тварин тощо, широко обговорюється у суспільстві як у засобах масової інформації, так і в соціальних мережах. Пояснення цього явища лежить на поверхні – у суспільному розвитку настала ера біології та біомедицини. Насамперед це стосується розвитку молекулярної біології та молекулярної і клітинної генетики і створення на їхній основі, по суті, нової галузі знань – генетичної інженерії. Уже сьогодні успіхи біологічних наук досягли того рівня, коли можна говорити про їх визначальний вплив на рівень якості життя людини, перш за все на її здоров'я, тривалість повноцінного творчого життя і (прогностично) про можливе безсмертя людини як індивідуума.

Відповідно до потреб сьогодення, дещо змінилися і наукові акценти діяльності нашого

Товариства. Наразі увага акцентується на дослідженнях у галузі клітинної біології і молекулярної генетики людини, тварин, рослин, мікроорганізмів і вірусів, у галузі популяційної, екологічної генетики, молекулярної цитогенетики і геноміки (структурної і функціональної), біоінформатики та комп'ютерної біології, клітинної і молекулярної біотехнології, на дослідженнях, виконаних на міжгалузевих стижах цих наук. Осучаснюється тематика наукових конференцій, що організовуються і проводяться під егідою Товариства; до складу наукових і організаційних комітетів, а також до складу редколегії і редакційної ради журналу «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів» і збірника наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів» залучається все більше відомих учених зі світовим ім'ям (див., зокрема, аналіз щорічних Міжнародних наукових конференцій «Фактори експериментальної еволюції організмів» у публікаціях [19–21]).

Українське товариство генетиків і селекціонерів імені М. І. Вавилова святкуватиме свій ювілей у надзвичайно складні для України часи. Тому зараз наше завдання, завдання українських учених полягає в тому, щоб бути на рівні сучасної науки та зробити свій достойний внесок у генетику, селекцію, сучасні біотехнології, а також у використання здобутків світової науки на благо України. Закликаю усіх членів Товариства ще активніше працювати, залучати до роботи у Товаристві нових членів, особливо наукову молодь. Хай усім нам щастить на обраному шляху наукової діяльності на благо нашої Батьківщини – незалежної України!

З усіма матеріалами, що стосуються роботи УТГіС, можна ознайомитися на сайті <http://www.utgis.org.ua> [27].

В.А. КУНАХ

Література

1. Зосимович В.П., Навалихина Н. К. Учредительный республиканский съезд генетиков и селекционеров Украинской ССР, Киев // Генетика. – 1967. – № 12. – С. 127–129.
2. Голда Д.М. Учредительный республиканский съезд Украинского общества генетиков и селекционеров // Цитология и генетика. – 1967. – Т. 1, № 4. – С. 91–94.
3. Шкварников П.К. Н.И. Вавилов. К 100-летию со дня рождения. // Цитология и генетика. – 1987. – Т. 21, № 5. – С. 323–330.
4. Глазко В.И. Николай Иванович Вавилов и его время. Хроника текущих событий. – К.: РА NOVA, 2005. – 448 с.
5. Кунах В.А. Развитие генетики в Национальной академии наук Украины. – К.: Академперіодика, 2009. – 102 с.
6. Голда Д.М., Моргун В.В., Стрельчук С.И. 2-й съезд Украинского общества генетиков и селекционеров им. Н.И. Вавилова // Цитология и генетика. – 1972. – Т. 6, № 2. – С. 178–182.
7. Генетика и селекция на Украине (Материалы II съезда генетиков и селекционеров Украины). – К.: Наук. думка, 1971. – Часть I – часть II.

8. Кунах В.А. Хронологія Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова у з'їздах. До 50-річчя від часу заснування // Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. – 2017. – Т. 15, № 1.
9. III съезд генетиков и селекционеров Украины. Тезисы докладов. – К.: Наук. думка, 1976. – Часть I – часть II.
10. Стрельчук С.И., Голда Д.М. III съезд Украинского общества генетиков и селекционеров им. Н.И. Вавилова // Цитология и генетика. – 1976. – Т. 10, № 6. – С. 553–555.
11. Бердышев Г., Голда Д. Третий съезд генетиков и селекционеров Украины // Генетика. – 1977. – Т. 13, № 7. – С. 1321–1323.
12. IV съезд генетиков и селекционеров Украины. Тезисы докладов. – К.: Наук. думка, 1981. – Часть 1 – часть 6.
13. Бердышев Г.Д., Голда Д.М., Зуй В.Д. IV съезд УОГиС – состояние и задачи генетики в Украинской ССР // Цитология и генетика. – 1981. – Т. 15, № 5. – С. 85–92.
14. Бердышев Г.Д., Голда Д.М. IV съезд генетиков и селекционеров Украины // Генетика. – 1982. – Т. 18, № 10. – С. 1733–1735.
15. V съезд генетиков и селекционеров Украины. Тезисы докладов. В 5 ч. – К.: Наук. думка, 1986. – Часть 1 – часть 5.
16. VI съезд Украинского общества генетиков и селекционеров им. Н.И. Вавилова. (Полтава, 1992). Тезисы докладов. – К.: Академия наук Украины, 1992. – Том 1 – том 3.
17. Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть: У 4 т. / Редкол.: В.В. Моргун (голов. ред.) та ін. – К.: Логос. 2001. – Т. 1. – 644 с.; Т. 2. – 636 с.; Т. 3. – 480 с.; Т. 4. – 675 с.
18. Чеченева Т.М. VII з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова // Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. – 2003. – № 1. – С. 151–153.
19. Кунах В.А. З нагоди проведення X міжнародної наукової конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів» // Фактори експериментальної еволюції організмів. – 2015. – Т. 16. – С. 7–12.
20. Мосула М.З., Дробик Н.М., Кунах В.А. Досягнення і перспективи сучасної генетики, селекції, біотехнології та еволюційної теорії (За матеріалами X Міжнародної конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», 14–18 вересня 2015 р., м. Чернівці, Україна) // Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. – 2016. – Т. 14, № 1. – С. 92–100.
21. Мосула М.З., Дробик Н.М., Кунах В.А. Сучасний стан генетики, селекції та біотехнології в Україні (За матеріалами XI Міжнародної конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», 12–16 вересня 2016 р., м. Одеса, Україна) // Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. – 2016. – Т. 14, № 2. – С. 266–274.
22. Роїк М.В., Чеченева Т.М. VIII з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова // Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. – 2007. – Т. 5, № 1–2. – С. 178–192.
23. Досягнення і проблеми генетики, селекції та біотехнології: Зб. наук. пр. / Редкол.:...Кунах В.А. (голов. ред.) та ін. – К.: Логос, 2007. – Т. 1, 604 с.; Т. 2., 628 с.
24. Звіт Президії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова про роботу між VIII та IX з'їздами (2008–2012 рр.) (основні положення) // Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. – 2012. – Т. 10, № 2. – С. 372–379.
25. Досягнення і проблеми генетики, селекції та біотехнології: Зб. наук. пр. / Редкол.:...Кунах В.А. (голов. ред.) та ін. – К.: Логос, 2012. – Т. 3, 612 с.; Т. 4. 660 с.
26. Дубровна О.В., Лялько І.І., Дробик Н.М. IX з'їзд Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова // Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. – 2012. – Т. 10, № 2. – С. 369–371.
27. <http://www.utgis.org.ua>

Таблиця. Українське товариство генетиків і селекціонерів в іменах і цифрах у хронології з'їздів

місце з'їзду	Кількість			Кількість доповідей			Склад новообраного керівництва УТГіС			
	членів УТГіС	учасників з'їзду	делегатів з'їзду	пленар- них	секцій- них	стен- дових	кількість		Президент	Віце-президенти
							членів Ради	членів Президії		
03.1967 міс	-	320	240	6	-	-	45	13	П.К. Шкварніков	С.М. Гершензон Ф.Г. Кириченко Б.Г. Новіков Б.П. Соколов
06.1971 міс	820	710	311	8	302	?	62	17	П.К. Шкварніков	П.Ф. Гаркавий В.М. Ремесло М.М. Колесник Б.П. Мацелюх М.І. Савченко
06.1976 міс	2117	608	178	9	203	?	67	11	О.О. Созінов	Г.Д. Бердишев Г.Х. Мацука Н.А. Неговський
05.1981 міс	2633	470	?	11	298	?	76	27	О.О. Созінов	Г.Д. Бердишев Ю.Ю. Глеба Г.Х. Мацука І.В. Яшовський
06.1986 міс Львівська обл.	2783	383	?	7	164	203	68	17	В.В. Моргун	Л.О. Животков А.А. Корчинський В.А. Труханов
03.1992 міс	1920	280	120	8	275	?	?	?	В.В. Моргун	Л.О. Животков А.А. Корчинський В.А. Труханов
06.2002 міс Львів	1100	332	95	6	65	44	30	12	М.В. Роїк	В.А. Кунах І.Р. Баріляк В.П. Буркат В.Г. Михайлов
09.2007 міс Львів	1210	233	82	12	61	88	41	13	В.А. Кунах	І.Р. Баріляк М.В. Кучук Ю.М. Сиволап
09.2012 міс Львів	1410	278	107	14	54	44	39	13	В.А. Кунах	М.В. Кучук Ю.М. Сиволап